

Abstract.

Gatsko AF, Kalinichenko S.M., Ivanova G.O. Competitive development of subjects of agribusiness: theory and practice.

The paper identifies and proves that ensuring a competitive development is possible through the introduction of strategic management tools, which provides an understanding of the strategy as an integrated model of a specific long-term development direction. The principles of formation of strategic management, which include orientations of activity, approaches to the management of competitiveness through formation of certain competitive advantages, are generalized and formed on the basis of the integrated methodological approach; levels of adaptation of separate approaches and models, which will differ according to the fields of activity of the subject; general strategies, which are specified for the specifics of individual situational approaches in functional and operational load. The concept of generation, implementation, realization of strategic management of the competitive development of agribusiness subjects based on the use of elements, components and tools of the possibilities of introduction of logistic and marketing activities to the main production and commercial enterprises in the field of agrarian production is substantiated.

Key words: competitiveness, development, productivity, agrarian sphere, enterprise.

УДК 658.15

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ГРЖЕВА О.М., К.Е.Н.,

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Постановка проблеми в загальному вигляді. Успішно керувати – означає передбачати, тобто складати прогнози та планувати майбутню діяльність. Тому найсуттєвішим елементом підприємницької діяльності і управління нею є планування, в тому числі і фінансове. Зростання значення фінансового планування на сьогодні зумовлене сучасними умовами господарювання, а саме, посиленням конкуренції, дефіцитом та обмеженістю джерел фінансування суб'єктів підприємницької діяльності, зміною інструментів і методів управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі теоретичні аспекти фінансового планування досліджуються багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими, а саме М. Алексеевим, І. Бланком, В. Борисовою, В. Бочаровим, Р. Брейлі, Г. Висоцьким, Г. Кірейцевою, В. Опаріним, О. Орловим, С. Онищенко, А.М. Подерьогіним, Тропіною, І. Хомою та іншими.

Враховуючи вагомий внесок вчених-дослідників у цій сфері, слід зауважити, що окремі аспекти фінансового планування суб'єктів підприємницької діяльності потребують подальших досліджень.

Формулювання цілей статті. Метою статті є узагальнення теоретичних підходів до розкриття сутності поняття «фінансове планування», визначення його ролі в системі управління суб'єктами підприємницької діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання фінансового планування набувають великої актуальності в зв'язку з умовами української дійсності - ринок висуває особливі вимоги до суб'єктів підприємницької діяльності. На сьогодні неможливо уявити успішно функціонуюче підприємство без чітко поставленого фінансового планування. Без планування в сфері фінансів суб'єкти підприємницької діяльності стикаються з проблемами із залученням капіталу і його використанням, фінансовий стан може погіршитися, багато фінансових можливостей можуть залишитися не реалізованими. Фінансове планування становить основу діяльності підприємств на різних етапах його діяльності.

Фінансове планування – є ваговою складовою управлінської діяльності, яка пов'язана із визначенням фінансових умов роботи суб'єкта підприємництва для ефективного виконання ним поставлених задач. Воно здійснюється шляхом складання фінансових планів різного змісту і призначення в залежності від завдань, суб'єктів і об'єктів планування.

Існує безліч понять фінансового планування. Деякі з них представлені в таблиці 1.

Планування фінансової діяльності суб'єктів підприємництва - це управління процесами формування, розподілу, перерозподілу і використання фінансових ресурсів, що реалізуються в деталізованих фінансових планах. Це дозволяє звести до мінімуму невизначеність середовища ринку та її негативні наслідки для підприємств.

Іншими словами, фінансове планування - це процес, пов'язаний із розробленням та суворим контролем системи фінансових планів (оперативних, поточних, стратегічних), що охоплює всі ракурси діяльності суб'єктів підприємництва і забезпечує реалізацію фінансової стратегії і тактики на певний період часу.

Фінансовий план підприємства – це документ, що відображає обсяг надходження і витрачання грошових коштів, фіксує баланс доходів, з одного боку, і витрат з іншого.

**Трактування поняття
«Фінансове планування» різними науковцями**

<i>Фінансове планування – це</i>	<i>Автор (джерело)</i>
Процес аналізу фінансової та інвестиційної політики, прогнозування їх результатів і впливу на економічне оточення підприємства	О.Н. Лихачова [5]
Процес планування фінансових ресурсів і напрямків їх використання з метою забезпечення господарської та фінансової діяльності підприємства.	Д.В. Мазур [6]
Процес визначення обсягу фінансових ресурсів за джерелами формування і напрямками їх цільового використання згідно з виробничими та маркетинговими показниками підприємства у плановому періоді.	А.М. Поддєрьогін [7]
Процес систематичної підготовки управлінських рішень, які прямо чи опосередковано впливають на обсяги фінансових ресурсів, узгодження джерел формування та напрямів використання	Г.А. Семенов, В.З. Бугай [8]
Процес системи фінансових планів, який полягає у визначенні фінансових цілей, встановленні ступеня відповідності цих цілей поточному фінансовому стану підприємства та формуванні послідовності дій, спрямованих на досягнення поставлених цілей.	В.М. Шелудько [11]

Фінансове планування являє собою процес прогнозування фінансового стану та очікуємих фінансових результатів діяльності підприємців на підставі проведення аналізу фінансової та інвестиційної політики.

Мета фінансового планування – достатнє та повноцінне забезпечення фінансовими ресурсами відповідно до завдань, що стоять перед підприємцями. Для формування фінансових планів вибираються довгострокові цілі, більше чи м на три - п'ять років, що визначаються керівництвом в процесі стратегічного планування. Стратегічне планування засноване на прийнятті основоположних фінансових рішень, наприклад, перебудови та реорганізації бізнесу або на нових інвестиційних проєктах.

Розглянувши сутність поняття фінансового планування, можна виділити ряд послідовних етапів цього процесу:

- проведення аналізу економічного стану підприємства;
- прогнозування фінансових витрат в періоді, що планується;
- розробка та затвердження фінансових завдань;
- розробка декількох варіантів, показників фінансового плану та вибір із них оптимального варіанту фінансової діяльності;
- внесення коректив до окремих фінансових показників (поточний контроль);
- доведення завдань плану до всіх структурних відділень і підрозділів, а також до відповідальних виконавців;
- проведення постійного контролю за виконанням плану (за результатами).

Необхідність фінансового планування в підприємницькій діяльності не викликає жодних сумнівів. Цей вид планування дозволяє отримати відчутні переваги в конкурентній боротьбі. Але, не зважаючи на це в нашій країні культура фінансового планування тільки починає формуватися. Складність цього процесу багато в чому пов'язана з наступними проблемами;

- існування загрози фінансових криз, що не дозволяють розробляти стратегії та планувати на довгостроковий період;
- відсутність зручних для використання інструментів, методик фінансового планування;
- відсутність чітко сформованої нормативно-правової бази для ведення підприємницької діяльності.

На нашу думку, формуванню дійсно ефективного процесу фінансового планування дозволять наступні заходи:

- взаємозв'язок його видів (від стратегічного до поточного);
- безперервність та тривалість планових дій;
- використання зворотного зв'язку;
- проведення оптимізації фінансових показників діяльності підприємства;
- пристосування фінансових планів до конкретної економічної ситуації.

Одне з правил фінансового планування свідчить: «Перш, ніж прийняти рішення, важливо оцінити всі наявні альтернативи». Тому при складанні плану необхідно передбачати можливість перегляду вже запланованих показників по мірі їх досягнення в часі.

Розроблені варіанти плану повинні включати розрахунок точки беззбитковості і запасу фінансової стійкості. В сучасних умовах

підприємці самі зацікавлені в тому, щоб бачити своє реальне фінансове становище і мати можливість його планування на майбутнє. Планування допомагає уникати зайвих витрат та помилок в області фінансів, а також зменшує число можливостей, які були не реалізовані через неякісне планування.

Основними завданнями фінансового планування є:

- забезпечення відтворювального процесу;
- дотримання інтересів інвесторів та учасників,
- виявлення існуючих резервів;
- ефективне та раціональне використання прибутку.

Найважливішим принципом планування є принцип безперервності, який передбачає безперервний і постійний контроль і внесення коректив в уже розроблений фінансовий план.

Важливою властивістю планів є їх гнучкість і можливість зміни в умовах мінливих умов ринку.

Інфраструктуру фінансового планування складають чотири складові:

1) Аналітичний блок, що містить відповідні методологічні та методичні бази розробки, аналізу та контролю виконання комплексу фінансових планів (стратегічного, поточного, оперативного), а розробники та виконавці фінансових планів повинні бути достатньо кваліфіковані, щоб вміти застосовувати цю методологію на практиці.

2) Інформаційний блок. Для того, щоб розробляти фінансові плани, контролювати їх виконання та аналізувати результати фінансової діяльності, потрібна внутрішня інформація про рух фінансів підприємства. Ця інформація повинна бути достатньою для того, щоб представити його актуальний на сьогодні фінансовий стан, рух матеріальних і фінансових потоків. Також важлива і зовнішня інформація, а саме: - економічна інформація - прогноз темпів інфляції, відсоткових ставок, валового національного продукту (ВВП);

– повідомлення фінансових органів, інформація установ банківської системи, інформація товарних, валютних бірж та інша фінансова інформація;

– закони, укази Президента, постанови Уряду, накази і розпорядження галузевих міністерств, статутні документи, інструкції;

– інформація про політичну ситуацію в країні та інша.

3) Організаційний блок, що включає відповідну організаційну структуру і систему управління.

4) Блок програмно – технічний. В процесі фінансового планування використовують великі масиви інформації. Необхідність

застосування методів математичного моделювання, а також складання і висвітлення результатів проведеного аналізу фінансової інформації і графічне представлення даних не можливі без використання програмно-технічних засобів.

Розглядаючи характеристики системи фінансового планування і його ролі в загальному процесі планування діяльності суб'єкта підприємництва, можна виділити основні переваги системи фінансового планування, а саме:

- реалізація поставлених стратегічних цілей в конкретні фінансові показники,

- забезпечення фінансовими ресурсами економічних процесів розвитку в умовах конкуренції.

Ефективне фінансове планування діяльності суб'єктів підприємництва є гарантією його платоспроможності, рентабельності, фінансової стійкості. Дотримання принципів планування фінансової діяльності забезпечать стабільність функціонування та високий рівень конкурентоспроможності підприємств.

Таким чином, можна відзначити, що фінансове планування є дієвим інструментом забезпечення ефективної діяльності підприємств. Фінансове планування дасть змогу бути готовим до ринкових змін, постійно моніторити фінансовий стан, вживати заходів щодо підвищення інвестиційної привабливості будь-якого суб'єкта підприємницької діяльності.

Література.

1. Бурлаков О.О. Становлення фінансового планування підприємств в Україні / О.О. Бурлаков // Вісник ЖДТУ. – 2012. – № 1(59). – С. 251-253.

2. Гончар В. Перспективи розвитку та шляхи вдосконалення фінансового планування в сучасних умовах / В. Гончар // Фінанси України. – 2012. – № 3. – С. 1-5.

3. Каламбет С.В. Сутнісна характеристика фінансового планування на підприємстві / С.В. Каламбет, Ю.О. Павлова // Економіка та держава. – 2015. – № 11. – С. 22–24.

4. Когут І.А. Необхідність та особливості здійснення фінансового планування на підприємствах в сучасних умовах господарювання / І.А. Когут // Збірник 109 наукових праць ТДАТУ (економічні науки) / За ред. М.Ф. Кропивка. – Мелітополь, 2012. – № 4 (20). – С. 153-160.

5. Лихачева О.Н. Финансовое планирование на предприятии: учебно-практическое пособие / О.Н. Лихачева. – Москва : Проспект, 2003.

6. Мазур Д.В. Фінансове планування діяльності підприємства / Д.В. Мазур // Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. – № 6. – Т. 1. – С. 55-59.

7. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств : [підручник] / [А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.] ; ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – [8-е вид., перероб. та доп.]. – К. : КНЕУ, 2013. – 519 с.

8. Семенов Г.А. Фінансове планування і управління на підприємствах / Г.А. Семенов, В.З. Бугай, А.Г. Семенов. – К. : ЦУЛ, 2007. – 432 с.

9. Ситник Г.В. Принципи фінансового планування та його роль у забезпеченні збалансованого фінансового розвитку підприємства / Г.В. Ситник // Інноваційна економіка. – 2011. – № 5. – С. 76-78.

10. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: [навч. посіб.] / О.О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2012.

11. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: [Підручник] / В.М. Шелудько. – К. : Знання, 2006. – 439 с.

References.

1. Burlakov O.O. (2012). Stanovlennia finansovoho planuvannia pidpriemstv v Ukraini [Establishment of financial planning of enterprises in Ukraine]. *Visnyk ZbDTU – Bulletin of the ZbDTU*, No 1(59), pp. 251-253 [in Ukrainian].

2. Honchar V. (2012). Perspektyvy rozvytku ta shliakhy vdoskonalennia finansovoho planuvannia v suchasnykh umovakh [Prospects of development and ways to improve financial planning in modern conditions]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, No 3, pp. 1-5 [in Ukrainian].

3. Kalambet S.V., & Pavlova Yu.O. (2015). Sutnisna kharakterystyka finansovoho planuvannia na pidpriemstvi [Essential characteristic of financial planning at the enterprise]. *Ekonomika ta derzhava – Economics and the state*, No 11, pp. 22-24 [in Ukrainian].

4. Kohut I.A. (2012). Neobkhidnist ta osoblyvosti zdiisnennia finansovoho planuvannia na pidpriemstvakh v suchasnykh umovakh hospodariuvannia [Necessity and peculiarities of implementation of financial planning at enterprises in modern economic conditions]. *Zbirnyk 109 naukovykh prats TDATU (ekonomichni nauky) – Collection of 109 scientific works of TDATU (economic sciences)*. M.F. Kropyvsk (Ed.). Melitopol, No 4 (20), pp. 153-160 [in Ukrainian].

5. Lykhacheva O.N. (2003). *Fynansovoe planyrovanye na predpriyatyy [Financial planning at the enterprise]*. Moscow : Prospekt [in Russian].

6. Mazur D.V. (2014). Finansove planuvannia diialnosti pidpriemstva [Financial planning of the enterprise activity]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu – Bulletin of Khmelnytsky National University*, No 6, Vol. 1, pp. 55-59 [in Ukrainian].

7. Poddierohin A.M., Bilyk M.D., Buriak L.D. et al. (2013). *Finansy pidpriemstv [Business Finance]*. (8d ed.). A.M. Poddierohin (Ed.). Kyiv : KNEU, p. 519 [in Ukrainian].

8. Semenov H.A., Buhai V.Z., & Semenov A.H. (2007). *Finansove planuvannia i upravlinnia na pidpriemstvakh [Financial planning and management at enterprises]*. Kyiv : TsUL, p. 432 [in Ukrainian].

9. Sytnyk H.V. (2011). Pryntsypy finansovoho planuvannya ta yoho rol u zabezpechenni zbalansovanoho finansovoho rozvytku pidpryemstva [principles of financial planning and its role in ensuring a balanced financial development of the enterprise]. *Innovatsiina ekonomika – Innovation Economy*, No 5, pp. 76-78 [in Ukrainian].

10. Tereshchenko O.O. (2012). *Finanova diialnist sub'ektiv hospodariuvannya [Financial activity of business entities]*. Kyiv : KNEU [in Ukrainian].

11. Sheludko V.M. (2006). *Finansovi menezhment [Financial Management]*. Kyiv : Znannia, p. 439 [in Ukrainian].

Анотація.

Гіржева О.М. Теоретичні аспекти фінансового планування суб'єктів підприємницької діяльності.

У статті представлений огляд різних трактувань сутності фінансового планування, визначені цілі, принципи фінансового планування на рівні діяльності суб'єктів підприємництва, виділені основні переваги фінансового планування. Зазначені основні проблеми по застосуванню фінансового планування в діяльності суб'єктів підприємництва, а також виокремлені основні заходи по формуванню дійсно ефективного процесу фінансового планування. Відмічено, що ефективне фінансове планування діяльності суб'єктів підприємництва є гарантією його платоспроможності, рентабельності, фінансової стійкості та дієвим інструментом забезпечення ефективної діяльності підприємств.

Ключові слова: Фінансове планування, фінансовий план, ефективність фінансового планування, інфраструктура фінансового планування.

Аннотация.

Гиржева О.Н. Теоретические аспекты финансового планирования субъектов предпринимательской деятельности.

В статье представлен обзор различных трактовок сущности финансового планирования, определены цели, принципы финансового планирования на уровне деятельности субъектов предпринимательства, выделены основные преимущества финансового планирования. Указаны основные проблемы по применению финансового планирования в деятельности субъектов предпринимательства, а также выделены основные мероприятия по формированию действительно эффективного процесса финансового планирования. Отмечено, что эффективное финансовое планирование деятельности субъектов предпринимательства является гарантией его платежеспособности, рентабельности, финансовой устойчивости и действенным инструментом обеспечения эффективной деятельности предпринимателей.

Ключевые слова: Финансовое планирование, финансовый план, эффективность финансового планирования, инфраструктура финансового планирования.

Abstract.

Girzheva O. Theoretical aspects of financial planning of business entities.

The article presents an overview of the various interpretations of the essence of financial planning, identifies goals, principles of financial planning at the level of activity of business entities, highlights the main advantages of financial planning. The main problems on the application of financial planning in the activities of business entities are indicated, and the main measures for the formation of a truly effective financial planning process are highlighted. It was noted that effective financial planning of activities of business entities is a guarantee of its solvency, profitability, financial stability and an effective tool for ensuring the effective operation of entrepreneurs.

Key words: *Financial planning, financial plan, financial planning efficiency, financial planning infrastructure.*

УДК 351

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ТА ЙОГО ФОРМУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

БОГОМОЛОВА К.С., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,

ПОДОЛЬСЬКА О.В., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,

КРАЛЯ В.Г., СТАРШИЙ ВИКЛАДАЧ,

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розкриття змісту поняття держава неможливо без співставлення з поняттям громадянського суспільства, адже ці взаємозалежні категорії не лише доповнюють одна одну але і віддзеркалюють різнобічні аспекти суспільного життя. Сукупність сімейних, культурних, релігійних, економічних відносин що являють собою громадянське суспільство, розвиваються зовні без державного втручання, та в водночас є перетином соціального, економічного та культурного простору, в якому взаємодіють вільні індивіди, реалізуючи приватні інтереси і здійснюючі особистий вибір.

Проблеми формування громадянського суспільства та урегулювання проблем його розвитку, є основою формування демократичної, соціальної, правової держави, відповідно до проголошеного курсу євроінтеграції у сучасних умовах.

При цьому наразі не припиняються політичні та наукові дискусії стосовно сутності громадянського суспільства та особливостей його